

1919

EN FÄRD GENOM VÄSTERBOTTENS LÄN

OCH IN I NORGE.

Lördagen den 12 juli 1919 var inne, och därmed hade vår långfärd upp mot fjällen tagit sin början. Vi voro fem till antalet, som vid halvtiotiden denna dags morgon suto i C. A. Anderssons bekväma och rymliga automobil. Det var fabriker Öhman och min far, mina två bröder, Staffan och Nils-Gustav, och till sist undertecknad själv, beväpnad med en kamera och med ett ansenligt förråd av films.

Sedan allt befunnits i sin ordning för avresan, sattes bilen i gång. Dagen var varm. Det konstaterades i all synnerhet av chauffören och undertecknad. Vi hade nämligen våra platser framme vid ratten. Det kändes verkligen skönt att ha dörren uppe och få frisk luft nere vid fötterna, som annars säkerligen hade stekts ordentligt. Medan våra vänner där bakom suto och baktalade oss där framme, sysselsatte vi oss med litet förtal då och då, när det befanns erforderligt. ~~XXXXXXXX~~ Fabriker Öhman hördes vara i god form, ty han glädde våra musikören med många ljuva sånger och berättade ett antal historier från sin ungdomstid.

Vid en plats, som kallas Fredrikshall, i närheten av Tavelstjä rastade vi ett ögonblick för att läska våra torra strupar med prima mjölk, som man var nog vänlig att tillhandahålla oss för en ringa penning. Häs-~~en~~ ten fick sitt behov av vatten tillfredsställt, varför vi alla hade anledning att känna oss mycket belåtna. Sedan gjorde vi ett kort uppehåll i Åmsele för att telefonera. Här exponerade jag den första filmen med en bild från Åman. Vi inspekterade det lilla sågverket vid nämnda å, av vilket särskilt fabriker Öhman och Nils-Gustav voro intresserade. Så fortsatte vi vår färd, tills vi kommo till Sikseleforsen, i vars närhet vi stannade för att i gröngräset tömma våra matsäckar. Det var en synnerligen trevlig stund vi här tillbragte. Sedan matsäckarnas innehåll gjort oss nöjda, roade vi oss med att bombardera en tom flaska, varvid fabriker Öhman fick tillfälle att visa sin skicklighet i den ädla skjutkonsten. Det var nämligen han, som lyckades krossa den oskyldiga tomflaskan med ett välriktat skott.

Vid 6-tiden på aftonen nåddes Vindelgransele, där min far skulle hålla ett föredrag. Kvällsmaten på den utmärkta gästgivargården var riklig och blev en härlig anrättning för oss efter dagens åkande.

Kl. 7 följande morgon bar det i väg igen. Hotande moln betäckte himmelen över oss och det dröjde ej länge, förrän det började regna ganska ordentligt. I Björksele stannade vi för ett föredrag, medan det värsta regnet gick över oss. I nästa by, Vormsele, hade vi även ett ärende, som nödvändiggjorde en god stunds uppehåll. Vi skulle nämligen bege oss till en kronoftorp G. A. Gustavsson i Bjurtorp, vilken i ett brev till min far meddelat, huru dåligt ställt han hade det med sin bostad. Fabriker Öhman, min far och jag fördes av en välvillig själ till roddare uppför Vindelälven till bemålde Gustavsson. Regnet började falla i strida strömmar, och det var omkring en mils väg till torpet. Efter en timmes rodd stego vi i land på platsen, varefter vi hade att promenera några hundra meter, innan vi voro på ort och ställe. Det var en tröstlös anblick, som mötte våra ögon - en liten usel timmerkoja i mörka skogen med endast ett litet fönster på ena gaveln. Genom den stora rököppningen i taket kunde obehindrat huru mycket regn som helst falla ~~ned~~ in i stugan. Det var alldeles mörkt inne i kojans. Vi kunde intet urskilja den första stunden. Sedan ögonen hunnit vänja sig vid det ogenomträngliga mörkret, som i någon mån bröts av elden på härden, upptäckte vi Gustavsson och hans hustru samt deras 8 och 10 år gamla gossar. Gustavsson syntes bli glad, då han fick veta, att det var redaktör Rosén som kom, och han lämnade beredvilligt alla upplysningar om sig och sina förhållanden. Stugans golv utgjordes av stampad jord. Möblemanget var det enklast tänkbara. Förutom familjen bodde Gustavssons häst i samma rum. Endast ett par hopspikade bräder skilde ~~den~~ hästens plats från den övriga delen av bostaden. Gustavssons kamp för tillvaron är en särskild historia - en historia, som i all sin korthet talar om arbete, osparad möda och svåra motgångar, och som ger den bättre lättade något att reflektera över. Den eländiga skogskojan vittnade bättre än ord om de svårigheter, med vilka Gustavsson hade att kämpa, allt en följd av formalismens triumfer i vårt land. Ett stycke från den nuvarande bostaden höll G. på att uppföra en ny, avsevärt bättre stuga. Arbetet med denna hade emellertid avstannat, då han ej haft råd att anskaffa allt nödvändigt virke därtill. Det rådande regn- och åskvädret gjorde det svårt för oss att fotografera, men tack vare en gammal trasig papaply lyckades det oss att erhålla några ganska dugliga fotografier ~~av~~ av stugorna och området.

Fru Gustafsson bjöd oss på kaffe, medan vi sutto inne. För att torka mina skor och strumpor, som blivit alldeles genomblöta ute i regnet, satte fru Gustafsson dem på spiselhällen. Det var emellertid lättare sagt än gjort att få dem torra på detta sätt, då regnet strömmade in i stugan genom den vida rököppningen i taket. Men det lyckades dock så småningom att få dem någorlunda torkade..

Tiden gick fort, och snart måste vi börja tänka på våra väntande reskamrater där borta i Vormsele. Regnandet hade så småningom upphört. Roddturen försiggick även nu utan missöden, och vi gävo akt på änderna, som här och där slog upp i vattnet och bildade långa vackra strimmor i det spegelblanka vattnet. Efter ungefär en timmes rodd stego vi i land och marscherade tillbaka till våra helt säkert otaliga vänner. Hos dem hade allt varit gott och väl, om man undantar att Staffan kräcks. Han hade "pimplat" i sig för mycket kaffe under dagens lopp! Jojo, så kan det gå ibland. Ingen resa utan något äventyr!

Vår goda bil förde oss i väg igen över Västerbottens "karga och ogästvänliga trakter". Efter att ha färjats över älven vid Ruskträsk kommo vi i närheten av Husbondliden till ett kronotorp, Svanåtjärn, som tack vare ägarens osparda möda och företagsamhet på några få år blivit riktigt välbärgat. En avsevärt stor areal jord hade uppodlats av mannen i huset till största delen utan hjälp. Företagsamhet och arbetsamhet äro rikedomar, som man påträffar hos de flesta lappmarksbor. Deras kamp för tillvaron skulle misslyckas utan dessa värdefulla stöd, och all kolonisation i de vida lappmarkssocknarna vore naturligtvis omöjliggjord, om ej dessa invånarnas egenskaper funnes.

I Lycksele, "Lapp-Stockholm", stannade vi en stund för att inta kaffe. Från Lycksele gick vår färd direkt till Gunnarn, känt som Västerbottens läns största jordbruksby. Där logerade vi under natten och erhöilo som alltid här uppåt fjällen ypperlig mat.

Morgonen därpå tillryggaldes den korta bit, som återstod till Luspen. Här måste vi taga farväl av Staffan och Nils-Gustav, vilkas väg nu skulle gå tillbaka till mera kända bygder.

Vid 12-tiden på dagen ångade Bröt-Anund ut på Storuman. Båten var alldeles fullsatt av folk. Svenska medicinalväxtföreningens präm Myrtillus var fastgjord vid sidan för att hjälpa ångaren att föra med sig de många passagerarna. Ett rörligt liv rådde ombord. På prämen kokades kaffe. Många lättade på sina väl fyllda matsäckar. Ingen "knusslade" med varken smör eller ost. Stämningen var den allra gemyttligaste, och då vädret var det allra vackraste - vi fingo känning blott av några små regnstänk - så kan man föreställa sig, att tillfredsställelsen var stor bland oss alla på båten. Runt omkring oss betäcktes himmelen av tjocka moln, och det syntes tydligt, att regnet föll i strömmar över de trakter, som lågo under molnen. Man nästan inbillade sig, att vädrets makter voro rädda för Bröt-Anund, där den ångade fram över Storumans vatten.

Vid Sandvik brukar båten göra omkring en halv timmes uppehåll på sina färder. Härav begagnade vi oss och läto ro oss i land. Vi valde ut en trevlig plats i det gröna, beställde kaffe och drucko det utan den minsta bitterhet mot världen, varjämte vi fråssade på innehållet i fabrikkör Öhmans ryggsäck, vilken fått följa med i land. Vi hade även tillfälle att uttrycka vår förundran över den yppiga vegetationen på ett kallartak i närheten. Där växte en tät matta av linnéor, vilka vi ansågo värda en "plåt".

Tiden för båtens avgång nalkades emellertid. Fabrikör Öhman, som tjänstgjorde som vår kassör under resan, gick åstad för att göra sig "oskyldig". Min far och jag styrde stegen mot båten, och snart kom även fabrikörn. Båten gick. Allt tycktes i sin ordning. Men efter en god stund kom fabrikör Öhman och frågade pappa i enk ton, full av tvivel: "Tog du ryggsäcken?" - "Nej", svarde pappa. - "Tror du, att Stellan tog den då?" frågade han med en sista skynt av hopp. - "Nej, det tror jag inte".

Tablå!!

Ryggsäcken var i Sandvik, lämnad ensam i världen på en förstugbro. Till en början kände sig farbror Öhman mycket nedålagan för den ledsamma upptäckten skull. Men så började han taga saken från den skämtsamma sidan, och ~~med~~ resignerande sade han: "Det är som det är, sa' flickan!" Våra medpassagerare, som alla snart kände till, vad som inträffat, tyckte att det där var hjärtans roligt. Särskilt senterades fabrikkörns ovannämnda resignerande uttryck. Vi själva hade utomordentligt roligt åt denna händelse under hela vår resa, och historien omnämndes aldrig av någon av oss med allvarlig uppsyn. Säkerligen vet nu hela lappmarken, hur det gick till, då fabrikör Öhman från Umeå glömde sin ryggsäck i Sandvik.

Lyckligtvis fanns på båten en välvillig själ vid namn Gustav Karlsson, som visste på råd. Han åtog sig att per telefon från Ankar-sund skaffa en cykelåkare, som skulle föra den ryktbara säcken till Forsmark, där vi skulle ligga över natten. Det var 6 mils ~~färd~~ på dålig ödebygsdväg. Att expeditionen lyckades, få vi senare erfara. För en lappmarksbo är nämligen ingenting omöjligt.

Stora delar av den vidsträckt Storuman lågo fullständigt spegelblanka i den vackra aftonen. Kameran användes flitigt för att fästa de många vackra partierna på plåten.

Kl. 7 tog vår ångbåtsresa slut. Vi voro nämligen då framme i Slussfors. Hädanefter stodo inga bekvämligare kommunikationsmedel till buds under vår res norr ut. Tåg fanns inte, automobiler trafikerade inte vägarna där uppe, och någon ångbåt att färdas med sedan var ej heller att uppbringa. Nu måste vi börja begagna oss av våra fortkomstledamöter, roddbåtar och skjuts efter "kampar" samt på Överuman något så förnämt som en motorbåt.

Efter ett duktigt mål mat hos poststationsföreståndare Andersson i Slussfors, där vi inom parentes sagt träffade tre norrmän, som voro på väg söderut, begåvo vi oss med Johan Eriksson i Forsmark som ciceron ned mot Umnässjön. Myggen var envis och surrade otäckt i öronen på oss. Vi stadsbor voro ej så vana vid dylika djur, varför vi flitigt måste använda lövruskor för att ~~bekämpa dem~~ freda oss mot de små djurens envisa anfall. Under vår vandring kommo vi till folkskoleinspektör Almkvist i Skellefteå, som för tillfället uppehöll sig vid Slussfors. Han bjöd på kaffe och dopp i sin bostad. Snart sågo vi landshövding Ringstrand vandra förbi med ett par bärare. Han var nämligen vid denna tid ute på resa för att giva allmänheten tillfälle att uttrycka sina önskemål i olika hänseenden. Herrarna underhöll sig med honom en stund, varefter de skildes. Så tågade vi i väg igen, och det dröjde ej så länge, förrän vi befunno oss vid den djupa Umnässjön. Med Johan Eriksson och en son till J. V. Grubbström i Forsmark ~~gick vi~~ som roddare gick vår färd utmärkt. Det mörka vattnet låg alldeles lugnt i kvällens stillhet. Vi gled genom den säregna "Porten", en märklig hålväg mellan mitt emot varandra liggande branta bergssluttningar, vilka tydligen någon gång i tiden hängt samman till en obruten bergsrygg. Mellan dessa utsprång var sjön 10 å 20 meter bred. På detta ställe är djupet cirka 36 ~~meter~~ meter. Den sena timmen hindrade oss från att fotografera det intressanta fenomenet.

Sent på kvällen anlände vi till Forsmark, där vi logerade hos J. V. Grubbström. Sedan vi stoppat i oss litet lekamlig kost och haft roligt åt fabrikör Öhmans stackars ryggsäck, kröpo vi till kojs. På morgonen vid 8-tiden slet vi oss ur Morfei mjuka armar och undrade, hur manne farbor Öhmans ryggsäck hade det vid det där laget och om han skulle få återse den. Och minsann kom inte den efterlängtade säcken indansande vid 9-tiden på morgonkvisten, då vi knappt hunnit dra på oss alla klädesplaggen. Men när vi sedan åto av fabrikör Öhmans choklad, och då han själv rökte av sina cigarrer - då tänkte vi, att det var dyrbara saker vi mumsade på. Ryggsäckens transport den 6 mil långa vägen kostade nämligen trettio /30/ kronor! Men arbetet att föra den i rätt hamn var nog också värt det priset.

Nu togos vi om hand av P. O. Grubbström och marscherade tillsammans med denne gemytliga gubbe ned mot Gardsjön. För att få ett par bilder av den stora och vackra Gårdikforsen i närheten gjorde vi en avstickare från vägen och vandrade på en hög rygg, som ledde nedför hela den långa backsluttningen, tills vi befunno oss ute på stenarna vid forsen. Sedan var det att stiga uppför igen, och även det lyckades, ehuru med svett och möda. Dylika vandringar göra vi ej varje dag hemma i Umeå.

Efter en stunds rodd på Gardsjön sällade sig även Nils Karlsson i Forsmark till vårt lag. Han skulle nämligen också ro, och fabrikör Öhman och jag placerade oss i hans båt, medan min far roddes av Grubbström. Under den härliga färden berättade de båda trevliga gubbarna en mängd jakt- och andra historier, som voro intressanta att höra på. Vi gingo i land hos Rybergs i Gardvik, där vi tänkte be om en kaffetår. Det mötte ingen svårighet alls att få det begärda. Då vi dessutom trakterades med fisk och potatis samt stora, vackra ägg, hade vi all anledning att vara belåtna med vårt besök hos Rybergs. En sak man lägger märke till nästan överallt uppe i dessa västerbottniska bygder, är den stora gästfrihet, som visas mot alla. Så t. ex. inbjöd fru Ryberg de båda roddarna att titta in till henne, då de kommo tillbaka, för att få en kopp kaffe. Våra gubbar invände då, att detta ej kunde ske förrän någon gång på natten. Men detta kom ej fru Ryberg att ändra sitt beslut. De skulle få komma när som helst. Detta är ett vackert karaktärsdrag, som man näppligen finner i lika hög grad i kustlandet.

Ett litet äventyr hör ofta till en resa sådan som denna. Det skadar heller aldrig att vara med om ett sådant, som utlöper lyckligt. Sedan vi hade lämnat Rybergs, kommo vi till ett par forsar, som vi måste ~~passera~~ passera. Våra duktiga roddare arbetade av alla krafter för att "taga" dem, och Grubbström, som var en bit före oss med sin båt, lyckades också efter stora ansträngningar att komma över den rätt strida forsen. På ett ställe alldeles bredvid en stor sten var det dock ett tag nära att gå galet, då ena åran höll på att krossas genom den starka påfrestningen, men till all lycka klarades skivan. Sämre gick det för oss. Nils Karlsson rodde, allt vad tygen höllo, för att trotsa den starka strömmen mot oss, och farbror Ohman fann för bäst att hala in draget, som han kastat ut i hopp att få någon fisk, och även han började arbeta med ett par åror. Men alla försök voro fruktlösa. Då vände vi båten mot en fors i närheten. Här lyckades det intex stort bättre, och ett ögonblick såg det rent kritiskt ut. Men hur det var, hade vi klarat nedre delen av forsen, och då kom Grubbström till vår hjälp. Han drog upp sin båt på stenarna, steg ned i vattnet, gick fram till vår båt, tog helt enkelt fabriker Ohman på ryggen och bar honom i land. Så fick jag placera min lekama på Nils Karlssons rygg och bars i land. Båten släpades över stenarna förbi forsen, och efter detta lilla äventyr kunde vi obehindrat fortsätta vår färd igen. Både fabriker Ohman och jag fingo emellertid anledning att tänka, att det var förskräckligt, vad man blir uppuren, då man kommer till fjälls.

I Björknäs skulle ombyte av roddare ske. Här avlöstes våra två hedersmän till roddare av Jonas Jonsson och en släkting till denne. I Jonssons hem bjödos vi på kaffe. Jag började känna mig krasslig och förstod, att jag hade feber. Jag fick vila ett par timmar och sov även en stund, men jag kände mig inte kryare, då det var tid att bege sig i väg igen.

Båten måste släpas över en $2\frac{1}{2}$ km. lång morka för att föras till sjön. Under den färd, som nu företogs, gjorde vi ett besök hos Nils Johanssons i Nedre Björknäs, ett mycket fattigt hem. Familjefadern hade i början av januari råkat bryta sitt ena ben, och han hade nu fått ligga i flera månader utan nödig vård, varigenom såret blivit mycket förvärrat och den sjuke dessutom fått liggsår. Det var en sorglig syn att finna Johansson alldeles hjälplös ligga i sin säng, och ej minst måste man hysa medlidande med hustrun och de många barnen, som saknade försörjare. Bostaden var synnerligen dålig. Jonas Jonsson vitsordade, att Johansson alltid varit en skötsam och redbar man, och han hade ingenting dåligt att säga om honom. Ungefär en vecka efter vårt besök hos den stackars familjen avled den sjuke.

Utan något äventyr anlände vi till Övre Björknäs vid I-tiden på natten. Jonas Jonsson hade nämligen föreslagit att vi skulle söka få husrum för natten hos Johan Magnus Johansson, vilken var en släkting till honom. Vi gingo upp till gården och knackade några gånger på dörren, och efter en stund kom Johan Magnus ut och ställde sig bredbent framför oss. Vi anhöllo om rum över natten men möttes av den förklaringen, att "käringa va' borta och bara småjäntonga va' hemma". Därför kunde han inte ta emot oss. Då min far nu antydde nödvändigheten av att ligga ute under natten, invände Johan Magnus, att vi inte behövde göra på det sättet. Han föreslog oss att ro till Kristoffer Kolbengtsson i Ängesdal, där vi säkerligen skulle få rum. Vi gjorde, som vår man sagt. Vi $\frac{1}{2}$ 2-tiden stego vi i land vid Ängesdal, och efter en god stunds vandring i det våta gräset kommo vi fram till Kolbengtssons stuga. Här visade man den vanliga gästfriheten, mot vilken endast Johan Magnus under hela vår resa brutit. Man hade visserligen främmande förut, nämligen magister O. P. Pettersson från Tärna och hans son, men man lyckades likväl bereda oss sängplats. Det var icke vidare trevligt att ligga i Morfei armar ~~mellan~~ mellan sådana varma sängkläder som renhudar, men huvudsaken var att få fingo vila ut litet.

På morgonen därpå kände jag mig ännu rätt dålig och fruktade allvarligt, att jag inte skulle stå ut med den långa vandring till Västansjö som nu förestod oss. Inann vi tågade vår väg, beledsagade magister Pettersson oss ut och visade oss några gamla minnen i en stuga från år 1847 och beskrev ortens jordbruk för oss. Herr P., som nu är pensionerad föreföll att vara en frisk och härdad man. Han är skicklig geolog och sysselsätter sig med malmletning i fjällen. Sedan vi därefter utfägnats med ett gott mål mat, begåvo vi oss ut på vandring med Edvin Kristoffersson, Kolbengtssons son, som vägvisare och bärare. Det såg regndigert ut, och dropparna begynte falla, när vi gått ett par kilometer. Under den värsta skuren uppehöllo vi oss i en lada, som vi träffade på. Då och då vilade vi oss under något träd, och stannade vid nästan varje bäck för att läska våra strupar.

Flera kilometer av vägen gingo över vidsträckta myrar. Våra goda "pråmar" uthärdade emellertid det ideliga plumsandet, vilket var en god sak. Medan vi på detta sätt gingo ~~en~~ framåt vår väg och satte ned "pråmarna" i den vattenblandade växtligheten på marken, så att det skvalade och plumsade under oss, lade vi märke till den yppiga vegetationen överallt omkring oss. En skåning eller vilken som helst annan av sydligare länders barn skulle icke tro sina ögon, om han komme till Norrland någon gång i sitt liv. Han skulle få en allmänt utbredd villfarelse korrigerad. Men mången skåning vågar sig nog inte upp till Lappland. Han kunde ju bli uppåten av de hemska rovdjur, som lära kretsas kring varje husknut!

Min far frågade slutligen Edvin, huruvida inte någon väg löpte utmed myren. "Joo", löd det melankoliska svaret. Bredvid myren gick verkligen en liten stig, på vilken man kunde gå alldeles torrskodd! Men det hade vår gode Edvin icke brytt sig om att meddela oss!

Våra goda "apostlahästar" förde oss slutligen fram till vägen, som går mellan Umfors och Tärna. Vi vilade en stund vid ett vackert fall i Jovattsälven, fortsatte sedan den korta bit, som återstod till Västansjö, och då vi kommit dit, stannade vi hos kommunalnämndsordföranden Gustav Johansson därstädes.

Av denne lyckades vi erhålla skjuts till Björkfors, en mycket vacker by cirka 7 km. från Västansjö. Vi blevo hjärtligt mottagna av den gamle kommunalmannen i Tärna, Joh. M. Berglund. Efter en kopp gott kaffe gingo vi ut och togo herr Berglunds egendom i betraktande och fingo tillfälle att beundra den vackra Kvarnbäcken, vars källor uppkomma på Norra Storfjället. Denna bäck hade herr Berglund, som är en företagsam man, utnyttjat på ett intressant sätt. Han begagnar sig av vattenkraften till drivande av en slipsten, vilken medelst en enkel inrättning omedelbart kan sättas i gång eller stoppas. Därjämte har han använt bäcken till att inrätta ett utmärkt kylrum för mjölk.

Efter en skön natt hos Berglunds hade vi nöjet att med herr Berglund själv, som ämnade sig till Mo i Norge, få åka efter häst till Umfors. Vägen ledde förbi herr Berglunds områden i trakten, vilka tycktes vara både vidsträckta och välvärdade. Vid Systerbäcken gjorde vi en god stunds uppehåll för fotografering av en synnerligen naturskön fors. Farbroder Öhman fann det bäst att taga av sig rocken, ty det var en varm dag, och medan herr Berglund väntade oss på järnbron över bäcken, styrde vi andra våra steg mot det vackra fallet. Vi beskådade detta från alla möjliga håll, och vi fotograferade det också från lika många sidor. Så vackert funno vi det. Det vita vattnet, som störtade ned i djupet från en berghäll, lyste i solen, så att det blev ännu vitare. Och nedanför såg man denna gröna färg på vattnet, som är så vacker och som uppkommer genom vattenmassornas virvlande dans. Ned åt bron till kunde man se en utomordentligt stor del av landskapet ligga badande i sol, och mitt igenom detta skar sig Systerbäcken sin fåra...

Vi vände åter till den väntande herr Berglund, och snart sutto vi på åkdonet igen. Solen brände ordentligt, och det kändes behagligt, när ljumma fläktar uppifrån fjällen då och då svepte emot oss. Hur det var, funno vi, att hästen hade släpat oss fram till Klippen, en mycket fattig och för övrigt i många hänseenden märkelig by. Hur fattig byn än må vara, fattig var den dock icke i ett avseende. Den var en av de naturskönaste orter, man kan finna. De små stugorna nedanför de väldiga bergsbranterna utgöra en egendomlig kontrast, som man genast lägger märke till, Utsikten var förtjusande. Österut såg man Umeälven slingra sig genom det gröna landskapet, och västerut föll blicken på de små stugorna, som lågo i dalgången mellan de höga fjällen.

Vi hade tillfälle att få se Klippens både gamla och nya skolhus. Skolhus är ju ett ~~ny~~ ord, som användes om alla skolinrättningar i det ~~ny~~ närmaste, och man är väl i de flesta fall van att tänka sig sådana hus som ståtliga byggnader. Men kommer man till Klippen, får man även lära sig, att det finns andra slags skolhus i det gamla Sverige med dess högt stående folkskoleväsen. I det gamla skolhuset användes ett enda rum till undervisning, ett enda litet rum, som med all säkerhet icke var bekvämt för barnen, och det nya var ej heller något att skryta över. Vad kan då anledningen vara till dessa förhållanden? Säkerligen ingen annan än statens likgiltighet.

Vi passade på och avlade ett besök hos änkan Maria Hallin, vars make dog i tuberkulos sistlidne april månad. Hon hade sju små barn att försörja, och det föreföll egendomligt, att hon kunde reda sig. Hemmet var mycket anspråkslöst. Det utgjordes av en låg stuga, uppförd av torv, sten och björk. Inredningen var naturligtvis lika torftig. Änkan Hallin förde oss till en kallkälla med utomordentligt gott och friskt vatten.

"Det är den enda godheten jag har", sade fru Hallin. Ladugården, som låg i närheten, var även intet förstklassig. Hennes enda ko hade dött, men tack vare en välvillig ~~människa~~ människa hade hon fått låna en ko för några månader, varigenom hon kunnat reda sig och sina små i någon grad.

Det berättas en lustig historia om avlidne gubben Hallin och hans stuga. En vinter hade det snöat mycket, och byborna hade fått reda på att Hallins stuga försvunnit under snömassorna. Man begav sig ut på skidor för att söka den och skaffa undan snön, ~~men~~ men det var ej så lätt. Hur det var, stötte emellertid en av skidåkarna mot stugans skorsten, och han utropade: "Å satjen, jänna jär ä!" Detta fann gubben Hallin mycket förtretligt. För att undgå en dylik uppmärksamhet vidare byggde han helt enkelt på sin skorsten. Det föll en också i ögonen, att den hade en aktningvärd höjd.

Resan fortsattes. Om en stund mötte vi konsulent Söderblom, en känd umebo, som befann sig på tjänsteresa i lappmarken. Han uppehöll sig en stund med herrarna, varefter han rullade i väg på sin stålhest igen. Vid 4-tiden kommo vi till Umfors, som ligger vid södra ändan av Överuman. Vi blevo gästfritt mottagna med kaffe av en gift dotter till herr Berglund. Därpå vandrade vi ned till Överuman, där vi satte oss att invänta motorbåten, som trafikerar sjön. Den anlände omsider. Vi stego ombord, och inom en eller en och en halv timmes färd hade båten kommit fram till Strimasunds fjällstuga.

Fjällstugan är mycket vackert belägen på en liten höjd nära sjön. Den skötes av fjällstugumannen Persson och hans hustru, vilken senare kunde bjuda oss på mycket god mat. Det kändes härligt att äta här efter dagens åkande, och sömnen i de mjuka bäddarna var ljuvlig.

Morgonen därpå vidtog vår resa över gränsen till Norge, och vi lovade fru Persson att vara åter kl. 8 på aftonen.

Innan vi kommo fram till Umbukten, gjorde vi ett besök hos Abram Petter Noaksson i Högstaby. Fru Noaksson kom ned till stranden och anvisade en plats, där det var lämpligt att lägga till. Här hade vi också några av fjällens ~~här~~ barn, vilkas liv icke är en dans på rosor. Bostaden var den enklast tänkbara. Den var byggd av björk. Inredningen var lika enkel. Man kan ej förstå, huru hela familjen, man, hustru och sju barn, kan få plats i det lilla rummet. I ladugården hade Noakssons en god rikedom, flera kor samt andra husdjur. Men intet fönster bestods de arma kräken därinne! Om dessa människor blott hade en bättre bostad, skulle deras tillvaro vara mycket ljusare, ty Noaksson var av allt att döma en mycket arbetsam och redbar man. Han höll på att utdika en myr, som var i närheten. Fru Noaksson uttryckte sin stora förnöjsamhet med följande ord: "Vi äro eniga och vänner. Många som äro rika och ha det bättre bitas och slåss. Vi avundas ingen utan tacka Gud. Men nog skulle vi gärna vilja ha en bättre bostad. Och vi få väl det också med tiden." Fru Noaksson hade rätt, och hennes ord äro värda att läggas på minnet. Man må vara rik eller fattig - enighet är under alla livets förhållanden en grundbetingelse för lycka och välfärd. Oaktat jag med egna ögon sett, huru Noakssons hade det, har jag likväl fått en känsla av att familjen icke har det så svårt. Detta intryck har framkallats av fru Noakssons förtröstansfulla ord.

Noakssons stuga var den sista människoboningen på svenska sidan, och det dröjde därför ej länge förrän vi passerade norska gränsen. Från båten kunde vi se den upphuggning i ~~skog~~ skogen, som utgör gränsen mellan de båda grannländerna. Då man inte är van vid sådana händelser på enresa, kännes det alltid liksom en smula högtidligt, när man reflekterar över att man nyss var i Sverige men nu befinner sig i Norge. Man försöker liksom leta efter någon skillnad i naturen alldeles i närheten av gränsen, och man känner förvåning över att finna den vara densamma, samma vatten, samma berg.

Efter ytterligare tre kilometer färd voro vi framme i Umbukten. Med denna bukt ~~tar~~ Överuman slut. På dennaplats väntade oss en bekväm automobil, som skulle föra oss till Mo i Ranen. Den 4 mil långa vägen stiger i cupphörliga krokar upp till 620 meters höjd över havet, varefter den slingrar sig utför fällbranterna ned till Mo. Vi fingo alltså under ~~den~~ färden bevittna den intressanta skillnaden i vegetationen, allt eftersom man steg uppåt mot högsta punkten och därifrån sänkte sig nedåt mot Atlanten. På de högsta punkterna var växtligheten ringa eller ingen, sedan började björken synas, så uppträdde granen och tallen, och slutligen befann man sig, där växtligheten nådde sin kulmen.

Det är anmärkningsvärt, vad vägen på norska sidan är smal, och ändå reder man sig så utmärkt med densamma. Norrmännen ha nämligen här och där utvidgat vägens bredd, varigenom åstadkommit s. k. mötesplatser. På sådana ställen kan man med bilen möta ~~ett~~ andra fordon.

Bilen eller det mötande fordonet behövde blott backa eller köra framåt en bit, tills något av åkdonen befann sig på en mötesplats. Underligt är det, att ej svenskarna kunna komma på den tanken att ordna sina vägar på samma enkla sätt.

Vår chaufför, Jakob Nielsen, visade sig vara synnerligen tillmötesgående och vänlig emot alla, som han mötte på vägen. Här var det inte otåliga ord och "skäll", som man så ofta får höra användas av våra egna bilister, utan med det största tillmötesgående och lugn i världen och med uppmuntrande tillrop var det ej svårt för chauffören att klara alla möten med hästar på vägen. Med sällspord skicklighet förde han sin bil utan att köra emot klipporna vid kanten eller styra ned i djupa avgrunderna. Det var kort sagt en härlig färd i bil.

Något som genast faller en i ögonen, när man kommer resande från Sverige till Norge, är det sätt, varpå skogarna vårdas i de båda länderna. I de svenska skogarna ligga oerhörda mängder vindfällan och ruttna träd. Ingenting göres för att avlägsna allt skräp, som våra skogar gömma. Hur är det i Norge däremot? Där likna skogarna väl vårdade parker. Få voro de vindfällan, om ens något, som vi kunde upptäcka bredvid vägen. Norrmännen ha insett det ansvarslösa uti att låta skogarna ligga ovårdade, och många av våra grannar i väster ha uttryckt sin förvåning över den osnygghet, som råder i de svenska skogarna.

Bilen stannade utanför hotellet i Mo, där vi inmundigade en kopp kaffe och fingo läsa några färskas norska tidningar. Vi hade endast cirka $1\frac{1}{2}$ på oss för att bese platsen, enär chauffören skulle skjutsa ett sällskap till Dunderlandsdalen.

Mo är en ganska betydande handelsplats. Meijers storartade affär utgör med sina många anläggningar nere vid hamnen samhällets centrum. Här göra tärnaborna nästan alla sina uppköp, och man kan snart sagt erhålla allt, vad man önskar hos Meijers. Efter ett besök i affären i och för uppköp av films vandrade vi ned till hamnen vid Ranenfjord och togo därifrån ett par fotografier. Vid porten till grosshandlare Meijers bostad var en originell anordning, som bestod av valfiskkakor med ett renhorn överst. Vi fotograferade på flera platser, samhället i dess helhet, kyrkan, prästgården, skolhuset o. s. v.

Så kom bilen och hämtade oss, varvid vi måste skiljas från herr Berglund, som skulle stanna i Mo. Det bar i väg med god fart stundom upp till 7 mil i timmen tillbaka till Umbukten. Ett tjugotal gånger stannade vi för att fotografera en del vackra partier på vägen, däribland det vackra 220 meter höga fallet Ildgruben, ~~fått~~ fjällpartier och delar av vägen o. s. v.

I fjällstugan invid Umbukten vankades kaffe med mycket dopp och många smörgåsar, allt under det att fjällstugumannen, herr Braendaas, underhöll oss med diverse upplysningar.

Motorbåten förde oss lyckligt tillbaka till till fru Persson i Strimasund, som icke hade kvällsmaten färdig, emedan hon icke trott, att vi skulle kunna hålla vårt givna löfte och vara tillbaka kl. 8. Hon blev icke litet överraskad, då vi på bestämd tid "skakade" fram till fjällstugan på motorbåten.

Medan vi väntade på maten, föreslog fabrikör Öhman, att vi skulle pröva vår fiskelycka. Han tog ett metspö, och jag följde honom för att se på fisket. Jag kom ej i håg, om farbror Öhman hade fått flugan eller ej, men i alla händelser skall det åtminstone ha funnits en fluga på metreven. En susning ljud genom luften - och farbror Öhman hade kastat metreven i vattnet. Jag väntade. Med spänning. Men intet annat förekom än upprepade slängningar av metspöet. Här och där slog visserligen en och annan fisk upp, men den hade respekt för fiskaren och hans försåtliga planer och höll sig därför på avstånd för att ej frestas att nappa på kroken. Många av fiskarna, som slogo upp, och gjorde så vackra ringar på den spegelblanka vattenytan, voro även inom parentes sagt stenar, som min far kastade ut för att lura fabrikörn. Men han märkte nog försåtet och grymtade. Under väntan på den härliga fisk, som vi i andanom sågo dinglande på kroken, föreslog pappa, att jag skulle "knäppa" fiskaren. Under det att jag försiktigt gjorde kameran i ordning, pratade vi ungefär så här, pappa och jag: "Se, vilket högt gräs, som växer där!" - "Ja, det är inte överallt, man kan få se så'nt." - "De där röda blommorna äro verkligen vackra." - "Ja, jag tror vi få lov att ta en plåt av det här." - "Ska jag ta det härifrån?" - "Ja!" Och snart var objektivet riktat mot fabrikör Öhman, och inom ett ögonblick var hans gestalt fångad på plåten.

Den gäckade fiskelyckan på denna plats drev snart farbror Öhman till andra fiskevatten. Han och jag vandrade en liten bit, tills vi stodo vid stranden igen, alldeles utmed själva Strima-sundet, där det skulle finnas mycket fisk. Metspöet ut! Ingenting. Åter ut! Inte ett enda

fiskfjäll på kroken. O. s. v., o. s. v. Inte en tillstymmelse till fisk på spöet. Vi återvände till fjällstugan. Farbror Öhman ställde undan metspöet...

En ny dag gick upp över fjällen. Vi lämnade Strimasund. Under resan till Umfors stego vi i land på den plats, där Ume gamla kapell fordom stått. Av detta syntes nu nästan intet spår. Endast en svag upphöjning och en del håligheter på marken tydde på att platsen varit använd till något i gamla tider.

Vi gjorde även ett kort besök vid Vilasund, där min far har tänkt uppföra en villap. Stället var mycket vackert, där det låg vid en vik av sjön, inbäddat i grönska, och det föreföll, att man skulle trivas utmärkt där.

Från Umfors fingo vi skjuts till Tärna. Denna vägsträcka var nära nog oklanderlig, troligen en av de bästa i dessa fjälltrakter. Något som verkade nedslående var dock det stora antal till telefonstolpar huggna träd, som låg strött längs nästan hela vägen. På detta klander, värda sätt låter man stora värden gå till spillo, ty de ofta utan ordning upplagda stolparna ruttat naturligtvis så småningom ned, då de en längre tid få ligga på den fuktiga marken.

I det intressanta Klippen gjorde vi ännu ett uppehåll för foto-grafering. Vi vandrade till bron över Umeälven, som Klippen-bornarna själva uppfört. Denna bro har sin särskilda historia, som är värd att omtalas i korta drag. Innan den tillkom, hade förut en annan bro, även den uppförd av byborna, stått på ungefär samma plats. Många hade betvivlat lämpligheten av att den uppfördes på detta ställe, och deras farhågor besannades, då vårfloden ett år förde hela anläggningen med sig. Då grep man sig emellertid åter verket an, och nu står den nya bron vid Klippen som ett minnesmärke över fjällfolks företagsamhet och ihärdighet.

Sedan vi tagit ett par fotografier av denna bro, fingo fabriker Öhman och jag i uppdrag att söka upp Kvarnforsen, det största vattenfallet i övre delen av Umeälven, för att fånga dess skönhet på filmen. Vi vandrade så, som gamla gubben From i Klippen föreskrivit, och efter en del strapatser, som en filmfotograf måste uthärda, befunno vi oss vid målet. Jag fotograferade, och så skulle vi återvända. Vi valde en annan väg, då vi trodde, att vi på detta sätt fortare skulle nå landsvägen. Men vi började slutligen förstå, att den låg på längre avstånd, än vi anat. Därför avlägsnade vi oss mer och mer från våra följeslagare i Klippen. Farbror Öhman begynte ropa, skrika, hojta, vråla, och då och då hörde vi rop från pappa, som kanske började frukta, att vi som bäst dansade med de skummande vattenmassorna i älven. Men hans rop avtogo, och snart uppfattade vi inte något. Efter ett par kilometers vandring över en myr och genom svår genomträngliga buskage stodo vi äntligen på landsvägen, svettiga och trötta. Omsider kom vårt åkdon och förde oss tillbaka till Klippen.

Här väntade oss andra saker att se på. Det var några väldiga stenhögar, flera tusen hästlass, som betäckte marken över ett stort område, vilket förut varit åkerland, allt detta ett vårflodens verk. I våras hade nämligen en bäck från Storfjället fört med sig stenmassor till denna plats, där förut inte en sten funnits. En ladugård i närheten hade med knapp nöd undgått förstörelse, och bäcken, som anställt förödelsen var nu av obetydlig storlek. Ett annat exempel på den våldsamhet, med vilken naturkatastrofer hemsöka fjällens folk, hade vi även i närheten av Klippen. Vid vägen fanns en djup dalgång, som ett par veckor före vår resa genom ett starkt regn blivit alldeles fylld, säkerligen till ett djup av 15 à 20 meter. Trädtopparna försvunno i vattnet, och i dikena vid vägen kunde getarna åka roddbåt.

Under färden från Klippen roade vi oss med spana efter den första gran, som skulle visa sig. Slutligen upptäckte vi en. Det var en stor och kraftig gran, och den var även vacker. Det var nog nödvändigt, att den var kraftig där inne i björkskogen för att den skulle kunna hålla stånd i sin kamp mot de påträngande björkarna. Vi stego ur vagnen och försedde oss med kottar från den ensliga granen såsom ett minne. Man borde söka företaga sådd av gran och tall i dessa trakter för att tillbakatränga den segrande björken en smula. I annat fall torde dessa träd snart bliva utrotade även i de trakter, där de obehindrat skulle kunna växa.

På aftonen nådde vi Tärna kyrkoby, där vi skulle få bostad hos herrskapet Berglund, anförvanter till herr Berglund i Björkfors. I detta gästfria hem stannade vi även hela söndagen. Det var tur, att vi sluppo resa den dagen, ty himmelens slussar stodo öppna nästan hela dagen. Ett egendomligt faktum var, att då vi voro ute och reste var vädret oftast det allra härligaste - sällan föll något regn -, men då vi rastade någonstades under resan, passade det mycket ofta på att regna.

På söndagsförmiddagen bevistade vi gudstjänsten i kyrkan. Temp-
let är vackert till det yttre, och det har ett gott läge. Vad det inre
av kyrkan beträffar, är det enkelt men tilltalande. Det brukar, enligt
vad vi fingo veta, sällan vara mycket folk, som ~~besökt~~ be-
vistar gudstjänsten. Nu var det dock ganska många, 20 à 30 personer.

På aftonen företogs en promenad, för att vi skulle få se några
lämningar från Tärnas äldre historia. Här finnas icke mindre än tre
kyrkor. Den äldsta har samma utseende som enlada, och den fyller även
för närvarande sin uppgift som sådan. Den andra kyrkan var man i färd
med att riva. Även den liknar en lada - ehuru en stor sådan -, men ena
gavelns spets är försedd med ett kors, och aldrig ser man ett kors på
en lada. Nästan hela golvet var borttaget, men predikstolen fanns kvar,
och på golvet stod en gammal kyrkklocka. Västerbottens läns hembygds-
förening ämnar förvärva den gamla kyrkan, som skall resas på Gamla.

Alldeles invid sjön Gäutajaur, vid vilken Tärna är beläget, lig-
ger gamla prästgården, en liten grå, ömkligt eländig stuga, sned och
fallfärdig. I sådana prästgårdar bo inte våra tiders barn.

Morgondagen förde vackert väder med sig, som naturligt var, ty
vi skulle ju fortsätta vår resa då! Med motorbåten "Gäutajaur", en f. d.
finsk smugglarbåt, lämnade vi Tärna sockens huvudstad i sällskap med
herr Söderblom och ett par andra personer.

Vid Yttervik stego vi i land. Vi tågade upp till Mikael Mika-
elsson därstädes, vilken skulle ledsaga oss till Ajaur. Sedan vi und-
fägnats med mjölk, begåvo vi oss i väg till sjön Blattnikselet. Mikael-
son rodde oss över denna, och över ytterligare ett par sjöar, tills vi
slutligen voro i Ajaur. Här bjödos vi på kaffe av J. A. Johansson.
Under uppehållet på denna plats togo vi hans lilla såganläggning i be-
traktande. Den drevs med handkraft, fastän en liten forsande bäck flöt
alldeles i närheten.

Från Ajaur fingo vi sällskap av en bärare, N. J. Nilsson från
Norrberg. Vi hade att vandra ungefär en mil, innan vi kommo fram till
Gardvik. Det var mycket varmt, och vi svettades. Men denna vandring
gick dock mycket hastigare än den vi företogo mellan Ängedal och Västan-
sjö. Vi rastade ett par gånger och läskade oss med vatten från "Präst-
källan". Det var vatten, som smakade riktigt gott. Vägen var delvis
oerhörd usel. Än var den gräsbevuxen och stenig, än var den förbättrad
med grus, så att den var rent tilltalande, än bestod vägen av lös, svart-
brun myrjord med ett par decimeter djupa hjulspår i. Här liksom annor-
städes utmärktes kungl. telegrafverkets framfart genom avhuggna trädstam-
mar, grenar och kvistar, som vanpryde vägkanterna. När skola svenskar-
na få snyggt i sina skogar och vid sina vägar?

I Gardvik möttes vi av en gammal bekant, Nils Karlsson från
Forsmark, vilken rodde oss till nämnda by. Efter två kilometers vandring
kommo vi till Grubbströms, där hemmansägare Mårtensson väntade oss. Han
skjutsade oss till sitt hem i Nordanås, där vi tillbragte natten. Mår-
tensson bodde med sin familj i en stor, nybyggd gård, alldeles i närheten
låg en mindre byggnad, vilken hans föräldrar bebodde, och bredvid denna
var föräldrarnas ungdomsbo. Det är en sällsynt företeelse, att så många
utvecklingsstadier kunna vara företrädda på ett och samma ställe.

Tidigt följande morgon skjutsade oss Mårtensson den 12 km.
långa vägen till Slussfors. Bäst som vi åkte, började hästen halta. Det
såg betänkligt ut. Klockan 8 skulle "Bröt-Anund" gå från Slussfors, och
om hästen fortsatte att halta, skulle vi icke hinna fram i rätt tid.
Ideligen sågo vi på klockan och frågade, huru mycket vi hade kvar av vä-
gen. Lyckligtvis besannades ej våra farhågor. Vi kommo fram till Sluss-
fors ungefär en kvart före båtens avgång.

Nu är ej mycket kvar att skildra av färden. "Bröt-Anund" plöj-
de det spegelblanka vattnet. Det var litet folk men mycket varmt på bå-
ten. Vi sökte sova en stund, och sedan fingo vi tillfälle att studera
de senaste numren av Västerbottens-Kuriren. Farbror Öhman tog icke med
sig ryggsäcken, då vi stego i land vid Sandvik denna gång. Därför glömde
han den icke heller. Alltså hade båtresan gått riktigt lyckligt.

Vid Luspen väntade åkare Andersson med sin bil. Från denna del
av resan är det intet annat att säga än att vi fingo sällskap med ett par
främmande damer från Luspen till Tvärålund. Omsider blev det natt. Det
var ganska kallt, och skymning låg över de förbillande trakterna. Land-
skapet började bli mer och mer bekant. De välkända umebjörkarna susade,
då vi foro förbi. Bilen stannade vid hemmet, och snart voro vi mellan
dess väggar.

Den härliga sommarfärden till Västerbottensfjällen var slut.
Den var ett minne, men ett härligt minne...

Stellan Rosén.